รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย

ณัฏฐภรณ์ เสารยะวิเศษ[1]

[1]หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย 2) ศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย ประชากร ได้แก่ นักศึกษาระดับปริญญาตรี ระดับชั้นปีที่ 1–5 ประจำปีการศึกษา 2555 จากมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย กลุ่มตัวอย่างได้จาก วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่างคือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 398 คน จากมหาวิทยาลัยราชภัฏจำนวน 8 แห่ง แบบสอบถามมีค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค คือ 0.846 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ระหว่างวันที่ 20 สิงหาคม 2555 ถึงวันที่ 30 กันยายน 2555 สถิติที่ใช้คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์องค์ประกอบ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ และ 3) ศึกษารูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 6 คน ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้สารสนเทศ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนรูปแบบการสอน จำนวน 2 คน ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทยส่วนใหญ่มีการรู้สารสนเทศโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ 17 ตัวชี้วัด 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทยโดยภาพรวม ได้แก่ ประสบการณ์การค้นสารสนเทศ คณะ วัตถุประสงค์การค้นคว้า และประสบการณ์การเรียนการใช้ห้องสมุด ตามลำดับ และ 3) รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย เรียกว่า “TAEPE Model” ประกอบด้วย 3.1) การกำหนดภาระงานและแหล่งสารสนเทศ 3.2) การเข้าถึงสารสนเทศ 3.3) การประเมินและสังเคราะห์สารสนเทศ 3.4) การนำเสนอสารสนเทศ และ 3.5) จริยธรรมในการใช้สารสนเทศ

คำสำคัญ: รูปแบบ การสอน ปัจจัย องค์ประกอบ การรู้สารสนเทศ นักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ

รับบทความ: 16 พฤษภาคม 2561

แก้ไขเสร็จ: 22 ตุลาคม 2561

ตอบรับบทความ: 8 พฤศจิกายน 2561

The Model of Information Literacy Instruction for the Bachelor Degrees' Students of the Rajabhat Universities in Thailand

Natthaphorn Saorayaviset[1]

[1]Bachelor of Arts Program Faculty of Humanities and Social Sciences, Dhonburi Rajabhat University

Abstract

The purposes of this research were 1) to study the level of information literacy of Bachelor Degree students of the Rajabhat Universities in Thailand, 2) to study factors related to their information literacy and 3) to study the model of information literacy instruction. The population for this research was the 1st year–5th year students of the 2012 academic year of all the Rajabhat Universities in Thailand and the researcher used multi–stage random sampling to take a sample of 398 students from 8 Rajabhat Universities. The data were collected during 20 August to 30 September 2012 by a questionnaire which had a Cronbach's alpha coefficient reliability rating of 0.846. The statistics used in this research were frequencies, percentage, mean, and standard deviation, factor analysis, and multiple regression analysis. For the third objective, to study the model of information literacy instruction, a focus group discussion method was used to obtain data from 2 information literacy experts, 2 local wisdom experts/village savants and 2 instruction/teaching model experts.

The results of the research were as follows: 1) overall, the majority of Bachelor Degree students of the Rajabhat Universities in Thailand had a high level of information literacy and their information literacy consisted of 5 standards and 17 indicators, 2) the factors related to information literacy of the students were information searching experience, faculty of study, purpose of searching, and library use course experience, and 3) the research led to the proposed guidelines for developing a model of information literacy instruction for the Bachelor Degree students of the Rajabhat Universities in Thailand called the "TAEPE Model." comprising 3.1) Task definition and identify potential sources 3.2) Accessing 3.3) Evaluation and synthesis 3.4) Presentation and 3.5) Ethical and legal use.

Keywords: Model, Instruction, Factors, Elements, Information Literacy, Bachelor Degree Students, Rajabhat Universities, TAEPE Model

Received: 16 May 2018
Revised: 22 October 2018
Accepted: 8 November June 2018

บทนำ

ปัจจุบัน การสอนเน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกให้คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน ใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ความรับผิดชอบต่อสังคม มีทักษะและวิจารณญาณในการตัดสินใจ สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเองอย่างชาญฉลาด รวมทั้งในมาตรา 66 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพุทธศักราช (2542, 2547) ระบุว่าผู้เรียนต้องมีความรู้และทักษะเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ซึ่งทักษะการรู้สารสนเทศเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Nimon, 2002) เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญสำหรับการศึกษาทุกระดับ และเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ อีกทั้งยังเป็นกลยุทธ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต ที่ช่วยให้ทุกคนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้มากขึ้น (Lau, 2004; สมาน ลอยฟ้า, 2545) ดังนั้นจึงจำเป็นต้องพัฒนาการรู้สารสนเทศให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนในทุกรูปแบบการศึกษา

การเรียนการสอนได้มีการปรับเปลี่ยนและพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้มีความเหมาะสมกับเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษาในยุคปัจจุบันจึงได้มีการนำเอาเทคนิควิธีและเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาช่วยพัฒนารูปแบบการศึกษาค้นคว้าให้มีประสิทธิภาพและเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะเทคโนโลยีช่วยสร้างสื่อ มัลติมิเดียที่มีความสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการแสดงภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว เสียงประกอบ รวมไปถึงคุณภาพของตัวหนังสือในรูปแบบต่าง ๆ ทำให้นักศึกษาสามารถศึกษาได้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะท้อนให้เห็นประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ของชาวบ้านหรือปราชญ์ชุมชนในการดำรงชีวิตที่สอดคล้องกับธรรมชาติ การใช้ความเป็นตัวตนถ่ายทอดคุณค่าแห่งภูมิปัญญา ซึ่งการสอนให้ผู้เรียนรู้มีทักษะการรู้สารสนเทศเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นจำเป็นต้องใช้รูปแบบการสอนที่มีกระบวนการถูกต้องและครบถ้วน

ในต่างประเทศมีการศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการรู้สารสนเทศหลากหลายรูปแบบ แต่ยังไม่พบรูปแบบการรู้สารสนเทศสำหรับผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย นอกจากนั้นงานวิจัยหลายชิ้นศึกษาพบว่า ผู้เรียนระดับอุดมศึกษาส่วนใหญ่มีการรู้สารสนเทศในระดับปานกลาง (ดวงกมล อุ่นจิตติ, 2546; ธัญญาปกรณ์ นิมิตประจักษ์, 2547; สัจจารีย์ ศิริชัย, 2552; Kurbanoglu, 2003) แสดงให้เห็นว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีทักษะการรู้สารสนเทศไม่สูงมากนัก และการเรียนการสอนระดับอุดมศึกษาของไทยในปัจจุบัน มากกว่าครึ่งเน้นการสอนเนื้อหามากกว่าปฏิบัติ (สัจจารีย์ ศิริชัย, 2552) ประกอบกับผู้วิจัยได้ตระหนักถึงความสำคัญของการสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ในการที่จะนำมาต่อยอดเพื่อเป็นฐานการพัฒนาท้องถิ่น จึงมุ่งศึกษา

รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้สารสนเทศที่ถูกต้องเหมาะสมเพิ่มสูงขึ้น และสามารถนำความรู้ไปใช้สืบสานให้ทราบถึงศักยภาพภูมิปัญญาของท้องถิ่น ด้วยกระบวนการเรียนรู้และผสมผสานแบบบูรณาการระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับภูมิปัญญาสากล เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคงและยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย
3. เพื่อศึกษารูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย จำนวน 40 แห่ง การสุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling) โดยขั้นแรกสุ่มภาค 4 ภาค และกลุ่มรัตนโกสินทร์ 1 จากนั้นสุ่มชื่อมหาวิทยาลัยตามสัดส่วนที่เหมาะสม ได้มหาวิทยาลัยราชภัฏทั้งสิ้นจำนวน 8 แห่ง ได้แก่ กลุ่มภาคเหนือ กลุ่มภาคกลาง และกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือกลุ่มละ 2 แห่ง กลุ่มภาคใต้และกลุ่มรัตนโกสินทร์กลุ่มละ 1 แห่ง ประชากรทั้งสิ้นจำนวน 85,238 คน จากนั้นใช้สูตรการสุ่มตัวอย่างของ Yamanae (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ได้ขนาดตัวอย่างเท่ากับ 398 คน ซึ่งต้องเป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ ที่ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งอาจถูกบูรณาการในรายวิชาใดวิชาหนึ่งหรืออาจเป็นหนึ่งรายวิชาก็ได้ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะการรู้สารสนเทศที่ถูกต้องเหมาะสม สำหรับประชากรในการศึกษากลุ่มที่ 2 คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้สารสนเทศ จำนวน 2 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 2 คน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน/รูปแบบการสอน จำนวน 2 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 6 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

1. **ตัวแปรอิสระ** ได้แก่

1.1 นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ ได้แก่ เพศ คณะ ชั้นปี เกรดเฉลี่ยสะสม ประสบการณ์การเรียน ประสบการณ์การค้นคว้า วัตถุประสงค์การค้นคว้า ระยะเวลาการค้นคว้า และความตรงกับความต้องการ

1.2 การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ ตามมาตรฐาน 5 ด้าน ของ Association of College and Research Librarian (2001)

2. ตัวแปรตาม ได้แก่ รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

วิธีดำเนินการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม โดยได้สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดเป็นแนวทางในการสร้างแบบ ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.846

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม โดยนำผลการวิจัยจากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์และสรุปเพื่อสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูลเป็นแนวคำถาม (Discussion Issue) สำหรับผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้สารสนเทศ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน/รูปแบบการสอน ดังนั้นในการพิจารณาเพื่อกำหนดรูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย มีประเด็นคำถาม ได้แก่

1. การจัดการเรียนรู้หรือกลยุทธ์การสอนการรู้สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเกี่ยวข้องกับใครหรือหน่วยงานใด

2. รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร

การรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ติดต่อมหาวิทยาลัยราชภัฏที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 แห่ง เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลส่งให้กับผู้บริหารมหาวิทยาลัย พร้อมทั้งนัดหมายวัน และเวลาที่ผู้วิจัยจะออกไปเก็บข้อมูล คัดเลือกทีมผู้ช่วยวิจัย ชี้แจงและทำความเข้าใจกับผู้ช่วยวิจัยเพื่อให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ รวมทั้งตระเตรียมสิ่งของสัมภาระที่ใช้ในการเก็บข้อมูลและงบประมาณ จากนั้นดำเนินการเก็บข้อมูลตามแบบสอบถามโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยได้ออกเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่ได้นัดหมายไว้ แนะนำตัวพร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้กับกลุ่มตัวอย่างเข้าใจ แล้วจึงขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแจกแบบสอบถาม ตามแบบสัมภาษณ์จนครบ จำนวน 398 ชุด ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก

แบบสัมภาษณ์ในช่วงเดือนกรกฎาคม 2555 ถึงเดือนสิงหาคม 2555 หลังจากนั้นนำแบบสัมภาษณ์ทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ถูกต้อง เพื่อนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติต่อไป

ขั้นตอนที่ 2 ติดต่อกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้สารสนเทศ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน/รูปแบบการสอน จากนั้นจัดเตรียมสถานที่และระยะเวลา เตรียมทีมผู้ดำเนินการประชุม ผู้จดบันทึก และผู้ช่วย บันทึกภาพและบันทึกวีดิทัศน์ และดำเนินการประชุมกลุ่ม โดยผู้วิจัยแนะนำตนเองและทีมงาน จากนั้นนำเสนอผลการวิจัยขั้นตอนที่ 1 เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมกลุ่มทราบและเห็นปัญหาการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย และให้ผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม ในประเด็น

1. วิธีการจัดการเรียนรู้/กลยุทธ์การสอน การรู้สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเกี่ยวข้องกับใครหรือหน่วยงานใด และ

2. รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศ ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นอย่างไร โดยร่วมกันแสดงความคิดเห็นจนได้ข้อสรุปที่เป็นเอกฉันท์

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 1 ผู้วิจัยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistic) และใช้สถิติ Factor Analysis เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย จากนั้นใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อวิเคราะห์หาปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย

ขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้นำปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย มาใช้เป็นประเด็นในการกำหนดรูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย โดยพิจารณาจากข้อมูลการถอดเทป การจดบันทึก และการสรุปผลการประชุมในแต่ละประเด็นซึ่งเกิดขึ้นขณะดำเนินการประชุมกลุ่ม ประกอบกับการพิจารณาความสอดคล้อง (Relevance) หรือความไว้ใจได้ (Credibility) ของผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศเพื่อสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการสนทนากลุ่มและเขียนรายงานในเชิงข้อมูลคุณภาพเกี่ยวกับรูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย โดยอธิบายและสรุปเป็นใจความสำคัญในแต่ละประเด็น

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยในครั้งนี้ สามารถแบ่งผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย พบว่า นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทยที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.6 กำลังศึกษาอยู่คณะครุศาสตร์ ร้อยละ 39.9 ชั้นปีที่ 2 ร้อยละ 41.7 มีผลการเรียนระหว่าง 2.51-3.00 ร้อยละ 35.9 เคยเรียนวิชาเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าหรือการใช้ห้องสมุด ร้อยละ 67.3 เคยใช้คอมพิวเตอร์ช่วยค้นสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 70.6 ส่วนใหญ่ค้นสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อทำรายงานส่งอาจารย์ ร้อยละ 64.3 และใช้ระยะเวลาการค้นคว้าโดยเฉลี่ย ประมาณ 31 นาที- 1 ชั่วโมง ร้อยละ 35.2 ซึ่งสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับครั้งล่าสุดตรงกับความต้องการร้อยละ 70-80 ร้อยละ 55.2

ระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย ผลการวิจัยภาพรวมการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย ซึ่งพัฒนาข้อคำถามจากโครงสร้างการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 มาตรฐาน 17 ตัวชี้วัด ได้พัฒนาเป็นตัวแปรโดยใช้เนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในแบบสอบถามได้ทั้งสิ้น 46 ตัวแปร (คะแนนเต็ม 46 คะแนน) พบว่านักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย มีการรู้สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก (ตั้งแต่ 33 คะแนนขึ้นไป) มากที่สุด ร้อยละ 49.5 เมื่อพิจารณาตามรายมาตรฐานพบว่า

มาตรฐานที่ 1 นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสามารถกำหนดชนิดและขอบเขตสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้องการ ในระดับปานกลาง (คะแนนระหว่าง 3-4 คะแนน จากคะแนน 6 คะแนน) ร้อยละ 58.8

มาตรฐานที่ 2 นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสามารถเข้าถึงสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ต้องการใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล ในระดับปานกลาง (คะแนนระหว่าง 6-9 คะแนน จากคะแนน 13 คะแนน) ร้อยละ 53.0

มาตรฐานที่ 3 นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสามารถประเมินสารสนเทศ และแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณและบูรณาการสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เลือกสรรแล้วให้เข้ากับพื้นฐานความรู้เดิมของตน ในระดับมาก (คะแนนระหว่าง 8-11 คะแนน จากคะแนน 11 คะแนน) ร้อยละ 61.1

มาตรฐานที่ 4 นักศึกษาส่วนใหญ่มีความสามารถใช้สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในระดับปานกลาง (คะแนนระหว่าง 4-7 คะแนน จากคะแนน 9 คะแนน) ร้อยละ 61.8

มาตรฐานที่ 5 นักศึกษาส่วนใหญ่สามารถเข้าใจเศรษฐกิจกฎหมายและสังคมที่เกี่ยวเนื่องกับการใช้และการเข้าถึงสารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งใช้สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น

อย่างมีจริยธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย ในระดับปานกลาง (คะแนนระหว่าง 3–5 คะแนน จาก คะแนน 7 คะแนน) ร้อยละ 50.5

ส่วนที่ 2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย โดยภาพรวมมีทั้งสิ้นจำนวน 4 ตัวแปร ที่สำคัญที่สุดลำดับแรกคือ ประสบการณ์การค้นสารสนเทศ (P–value=0.001) รองลงมาคือ คณะ (P–value=0.008) วัตถุประสงค์การค้นคว้า (P–value=0.009) และประสบการณ์การเรียนการใช้ห้องสมุด (P–value=0.015) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย พบว่า นักศึกษาผู้ตอบแบบสอบถามมีความเห็นว่า รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ จำแนกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

ด้านครูผู้สอน พบว่า ครูผู้สอนควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการใช้ในการเรียนการสอน มากที่สุด ร้อยละ 67.6 รองลงมาคือ ครูผู้สอนควรตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ร้อยละ 59.3

ด้านบรรณารักษ์ พบว่า บรรณารักษ์ควรมีกิจกรรมห้องสมุดที่ส่งเสริมความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น มากที่สุด ร้อยละ 66.6 รองลงมาคือ บรรณารักษ์ควรจัดสภาพแวดล้อมของห้องสมุดให้เอื้อต่อการเข้าถึงสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างชัดเจน ร้อยละ 60.8

ด้านผู้บริหาร พบว่า ผู้บริหารควรมีนโยบายให้นำนักศึกษาไปยังแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น มากที่สุด ร้อยละ 70.9 รองลงมาคือ ผู้บริหารควรมีนโยบายให้ปราชญ์ชาวบ้านร่วมกันจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ร้อยละ 65.1

ผลการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้สารสนเทศ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน/รูปแบบการสอน มีความคิดเห็นเป็นฉันทามติว่า ด้านนโยบายมีความสำคัญ โดยผู้บริหารควรมีการกำหนดนโยบายในการสนับสนุนและส่งเสริมวิธีการจัดการเรียนรู้/กลยุทธ์การสอน การรู้สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น และเน้นการพัฒนาใน 3 ด้าน ดังนี้

ด้านผู้สอน ควรเน้นการจัดการเรียนรู้โดยกำหนดภาระงาน ชิ้นงาน โครงการให้กับผู้เรียนนำเสนอในรูปแบบของรายงาน วีดิทัศน์ ข่าว ซีดี นิทรรศการ ฯลฯ

ด้านผู้เรียน ควรได้ทำกิจกรรมพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ และส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดชีวิต จากกิจกรรมการเรียนการสอน และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย

ด้านแหล่งการเรียนรู้ ควรให้ข้อมูล สนับสนุน แนะนำสารสนเทศและ/หรือมีการประชาสัมพันธ์ให้ผู้ใช้เข้าใช้บริการ เช่น ห้องสมุดของมหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน หอสมุดแห่งชาติ ศูนย์การเรียนรู้ ห้องสมุดประชาชน ปราชญ์ชาวบ้าน รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด อำเภอ และจังหวัด

รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการรู้สารสนเทศ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน/รูปแบบการสอน มีความคิดเห็นเป็นฉันทามติว่า รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “TAEPE Model” ได้แก่

1. การกำหนดภาระงานและแหล่งสารสนเทศ (Task Definition and Identify Potential Sources) หมายถึง การกำหนดภาระงาน/ชิ้นงานร่วมกันระหว่างผู้สอนและผู้เรียน หรือเป็นการมอบหมายงานให้นักศึกษาทำ

2. การเข้าถึงสารสนเทศ (Accessing) หมายถึง การกำหนดกลยุทธ์การเข้าถึงสารสนเทศ รู้วิธีการเข้าถึงสารสนเทศ คัดลอกและบันทึกสารสนเทศที่ได้รับ

3. การประเมินและสังเคราะห์สารสนเทศ (Evaluation and Synthesis) หมายถึง การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ

4. การนำเสนอสารสนเทศ (Presentation) หมายถึง การนำสารสนเทศใหม่ไปสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม และจัดทำเป็นรูปแบบใหม่เพื่อเผยแพร่

5. จริยธรรมในการใช้สารสนเทศ (Ethically and Legally to Use) หมายถึง การขออนุญาตบันทึกเทป บันทึกภาพ การเคารพและให้เกียรติปราชญ์ชุมชน การอ้างอิง และการตรวจสอบข้อมูล

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลการวิจัยออกเป็น 3 ส่วน มีประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ระดับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า ภาพรวมการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย ได้ตัวแปรทั้งสิ้น 46 ตัวแปร โดยภาพรวมนักศึกษามีระดับการรู้สารสนเทศในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุดาวดี ศรีสุดตา (2549) ที่พบว่านักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น มีระดับความรู้และทักษะการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับดี นอกจากนั้นผลการวิจัยของ ธัญญาปกรณ์ นิมิตประจักษ์ (2547) ยังพบอีกว่านักศึกษาเห็นว่าการรู้สารสนเทศมีความความสำคัญและความจำเป็นต่อการเรียนในระดับมาก

มาตรฐานที่ 3 พบว่านักศึกษามีการรู้สารสนเทศอยู่ในระดับมาก (ค่าคะแนนอยู่ระหว่าง 8–11 และค่าเฉลี่ย 7.75) เมื่อพิจารณาจากค่าคะแนนประกอบค่าเฉลี่ย อาจเป็นไปได้ว่านักศึกษาส่วนใหญ่มีทักษะการเรียนการใช้ห้องสมุด และมีประสบการณ์การค้นคว้าโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้นักศึกษามีทักษะในการเข้าถึงสารสนเทศในระดับมาก ซึ่งไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดวงกมล อุ่นจิตติ (2546); สัจจารีย์ ศิริชัย (2552); สุพิศ บายคายคม (2550); อังคณา แวซอเหาะ และสุธาทิพย์ เกียรติวานิช (2553); อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ (2550); Kurbanoglu (2003) ที่พบว่านิสิต/นักศึกษามีทักษะการรู้สารสนเทศในระดับปานกลาง

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย โดยภาพรวมมีทั้งสิ้นจำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ประสบการณ์การค้นสารสนเทศ คณะ วัตถุประสงค์การค้นคว้า และประสบการณ์การเรียนการใช้ห้องสมุด ดังนี้

2.1 ประสบการณ์การค้นสารสนเทศ (ประสบการณ์การใช้คอมพิวเตอร์ช่วยค้นสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น) ซึ่งพบว่านักศึกษาที่เคยใช้คอมพิวเตอร์สารสนเทศช่วยค้นคว้าสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น มีระดับการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาที่ไม่เคยใช้คอมพิวเตอร์สารสนเทศช่วยค้นคว้าสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยภาพรวม และในมาตรฐานที่ 2 มาตรฐานที่ 3 และมาตรฐานที่ 4 อาจเป็นไปได้ว่านักศึกษาที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยค้นคว้าจะสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ และสามารถใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาที่ใช้คอมพิวเตอร์ช่วยค้นสารสนเทศจะมีทักษะการรู้สารสนเทศเกิดขึ้นด้วย เนื่องจากการรู้สารสนเทศมีความครอบคลุมการรู้คอมพิวเตอร์ (Computer Literacy) (Australian Library and Information Association, 2003) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของสัจจารีย์ ศิริชัย (2552) ที่พบว่านักศึกษาที่มีประสบการณ์การเรียนรายวิชาคอมพิวเตอร์เบื้องต้นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการรู้สารสนเทศ

2.2 คณะ (นักศึกษาที่สังกัดคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี) ซึ่งพบว่าคณะที่นักศึกษาเข้าศึกษามีผลต่อการรู้สารสนเทศที่แตกต่างกัน โดยคณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีการรู้สารสนเทศมากกว่าคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ คณะครุศาสตร์ และคณะอื่น ๆ โดยภาพรวม และในมาตรฐานที่ 1, มาตรฐานที่ 3 และมาตรฐานที่ 4 อาจเป็นไปได้ว่า คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นคณะที่มีการจัดการเรียนการสอนที่สอดแทรกทักษะการรู้สารสนเทศมากกว่าคณะอื่น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ดวงกมล อุ่นจิตติ (2547) ที่พบว่านักศึกษากลุ่มสาขาวิชาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีระดับการรู้สารสนเทศที่แตกต่าง

จากกลุ่มสาขาวิชามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ แต่ไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของอังคณา แวซอเหาะ และสุธาทิพย์ เกียรติวานิช (2553) ที่พบว่านักศึกษาคณะบริหารธุรกิจมีการรู้สารสนเทศมากกว่าคณะอื่น ๆ และผลการวิจัยของ มุจรินทร์ ผลกล้า (2549) ที่พบว่านักศึกษาต่างคณะกันมีการรู้สารสนเทศ ไม่แตกต่างกัน

2.3 วัตถุประสงค์การค้นคว้า (นักศึกษาที่ค้นสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อทำรายงานส่งอาจารย์และเพื่อทำข่าวประชาสัมพันธ์) ซึ่งพบว่านักศึกษาที่มีวัตถุประสงค์ในการค้นคว้าต่างกันมีระดับการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน กล่าวคือนักศึกษาที่ค้นสารสนเทศเพื่อทำข่าวประชาสัมพันธ์ และทำรายงานส่งอาจารย์ มีระดับการรู้สารสนเทศโดยรวมมากกว่าวัตถุประสงค์อื่น ๆ เมื่อจำแนกรายมาตรฐานพบว่า นักศึกษาที่ค้นสารสนเทศเพื่อทำข่าวประชาสัมพันธ์มีระดับการรู้สารสนเทศในมาตรฐานที่ 3 มากกว่าวัตถุประสงค์อื่น ๆ สะท้อนให้เห็นว่า นักศึกษาที่มีวัตถุประสงค์การค้นสารสนเทศเพื่อทำข่าวประชาสัมพันธ์จะสามารถประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ รวมทั้งสามารถบูรณาการสารสนเทศที่คัดเลือกแล้วเข้ากับพื้นความรู้เดิมของตนได้ ส่วนนักศึกษาที่ค้นสารสนเทศเพื่อ ทำรายงานส่งอาจารย์ และจัดนิทรรศการมีระดับการรู้สารสนเทศในมาตรฐานที่ 4 มากกว่าวัตถุประสงค์อื่น ๆ สะท้อนให้เห็นว่านักศึกษาที่มีวัตถุประสงค์การค้นสารสนเทศเพื่อทำรายงานส่งอาจารย์ และจัดนิทรรศการจะสามารถใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้จากผลการวิจัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักศึกษาที่มีวัตถุประสงค์การค้นที่ชัดเจนจะสามารถประเมิน บูรณาการและใช้สารสนเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.4 ประสบการณ์การเรียน (ประสบการณ์การเรียนวิชาการศึกษาค้นคว้าหรือการใช้ห้องสมุด) ซึ่งพบว่านักศึกษาที่เคยเรียนวิชาเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าหรือการใช้ห้องสมุดมีระดับการรู้สารสนเทศมากกว่านักศึกษาที่ไม่มีประสบการณ์การเรียนวิชาเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าหรือการใช้ห้องสมุด โดยภาพรวม และในมาตรฐานที่ 2 มาตรฐานที่ 4 และมาตรฐานที่ 5 อาจเป็นไปได้ว่าการเรียนวิชาเกี่ยวกับการศึกษาค้นคว้าหรือการใช้ห้องสมุดมีส่วนสำคัญในการพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศ ช่วยให้นักศึกษาได้เรียนรู้หลักการ เทคนิคการเข้าถึงและการใช้สารสนเทศอย่างถูกวิธี สะท้อนให้เห็นว่าการรู้สารสนเทศมีความครอบคลุมทักษะการใช้ห้องสมุด (สมาน ลอยฟ้า, 2545; Lau, 2004) สอดคล้องกับผลการวิจัยของสุดาวดี ศรีสุตตา (2549); อังคณา แวซอเหาะ และสุธาทิพย์ เกียรติวานิช (2553); สัจจารีย์ ศิริชัย (2552) ที่พบว่า นักศึกษามีประสบการณ์การเรียนวิชาการรู้สารสนเทศมีผลต่อการรู้สารสนเทศแตกต่างกัน

3. รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย พบว่า รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับครูผู้สอน ซึ่งผลการวิจัยพบว่า

ครูผู้สอนควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาบูรณาการใช้ในการเรียนการสอน มากที่สุด สอดคล้องกับ Donnelly (1998); Eisenberg, et al (2004); Plotnick (1999) ที่บูรณาการการรู้สารสนเทศในการเรียนการสอนของหลักสูตรทุกสาขาวิชา สำหรับมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีการสอดแทรกทักษะการรู้สารสนเทศในรายวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารและการสืบค้น (ชุติมา สัจจานันท์, 2544) นอกจากนั้นยังพบว่าควรจัดทำรายวิชาการรู้สารสนเทศเป็น 1 รายวิชาเฉพาะ เพื่อเป็นทักษะพื้นฐานให้กับรายวิชาอื่น ๆ สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยนานาชาติฟลอริดา (The Florida International University, 2002) มหาวิทยาลัยโรดไอแลนด์ (University of Rhode Island, 2000) โดยกำหนดให้มีรายวิชาการรู้สารสนเทศเป็น 1 รายวิชา และมหาวิทยาลัยในประเทศไทยบางแห่งมีกำหนดวิชาการรู้สารสนเทศเป็น 1 ในวิชาบังคับให้กับนักศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นต้น

ประกอบกับบรรณารักษ์ ควรให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้คำค้นและกลยุทธ์การเข้าถึงสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่น และควรจัดทำเว็บไซต์แหล่งเรียนรู้สารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่มหาวิทยาลัยตั้งอยู่ เพื่อเผยแพร่และบริการ สอดคล้องกับมหาวิทยาลัยเซ็นทรัลควีนส์แลนด์ (Central Queensland University, 2001) ที่มีรูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศผ่านเว็บไซต์ ทั้งนี้ผู้บริหารควรมีนโยบายผลักดันให้รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศที่หลากหลาย สามารถส่งเสริมและเอื้อให้นักศึกษามีทักษะการรู้สารสนเทศที่ถูกต้อง ครบถ้วน และมีประสิทธิภาพ

สำหรับรูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ผ่านกระบวนการวิเคราะห์จากผู้ทรงคุณวุฒิด้านการรู้สารสนเทศ ผู้เชี่ยวชาญด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอน/รูปแบบการสอน สรุปว่า ควรสอนให้รู้เกี่ยวกับทักษะการรู้สารสนเทศให้ครอบทุกด้าน (5 มาตรฐาน) ควรผสมผสานทฤษฎีการสอนของ Bloom ควรบูรณาการการสอนกับแนวคิด Big 6 จะได้รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เรียกว่า “TAEPE Model” ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่

1. การกำหนดภาระงานและแหล่งสารสนเทศ (Task Definition and Identify Potential Sources) สอดคล้องกับมาตรฐานที่ 1 ที่ระบุว่าผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถกำหนดชนิดและขอบเขตสารสนเทศที่ต้องการได้ สอดคล้องกับแนวคิด Big 6 ในขั้นตอนที่ 1 การกำหนดภาระงาน และขั้นตอนที่ 2 การกำหนดแหล่งสารสนเทศ สอดคล้องกับ Bloom ทักษะที่ 1 ความรู้–ความจำ และสอดคล้องกับการสอนแบบ Problem–based Learning คือผู้เรียนกับครูร่วมกันกำหนดปัญหาหรือสิ่งที่สนใจจะเรียนรู้ร่วมกัน

2. การเข้าถึงสารสนเทศ (Accessing) สอดคล้องกับมาตรฐานที่ 2 ที่ระบุว่าผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สอดคล้องกับแนวคิด Big 6 ในขั้นตอนที่ 3 การเข้าถึงสารสนเทศ สอดคล้องกับ Bloom ทักษะที่ 2

ความเข้าใจ และสอดคล้องกับการสอนแบบ Problem-based Learning คือการหาข้อมูลจาก สิ่งที่สนใจจากแหล่งต่าง ๆ

3. การประเมินและสังเคราะห์สารสนเทศ (Evaluation and Synthesis) สอดคล้องกับมาตรฐานที่ 3 ที่ระบุว่าผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ และบูรณาการสารสนเทศที่เลือกสรรแล้วให้เข้ากับพื้นฐานความรู้เดิมของตนได้ สอดคล้องกับแนวคิด Big 6 ในขั้นตอนที่ 5 การสังเคราะห์สารสนเทศ และขั้นตอนที่ 6 การประเมินสารสนเทศ สอดคล้องกับ Bloom ทักษะที่ 3 การวิเคราะห์ ทักษะที่ 4 การสังเคราะห์ และทักษะที่ 5 การประเมิน และสอดคล้องกับการสอนแบบ Problem-based Learning คือการรวบรวมประเมินสื่อหรือแหล่งเรียนรู้

4. การนำเสนอสารสนเทศ (Presentation) สอดคล้องกับมาตรฐานที่ 4 ที่ระบุว่าผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนด สอดคล้องกับแนวคิด Big 6 ในขั้นตอนที่ 4 การใช้สารสนเทศ สอดคล้องกับ Bloom ทักษะที่ 6 การนำไปใช้ และสอดคล้องกับการสอนแบบ Problem-based Learning คือการสรุปและรายงานผล (แผ่นพับ รายงาน ข่าวประชาสัมพันธ์ บอร์ดนิทรรศการ Mind Mapping)

5. จริยธรรมในการใช้สารสนเทศ (Ethically and Legally to Use) สอดคล้องกับมาตรฐานที่ 5 ที่ระบุว่าผู้เรียนที่เป็นผู้รู้สารสนเทศสามารถเข้าใจเศรษฐกิจ กฎหมายและสังคมที่เกี่ยวเนื่องกับการใช้และการเข้าถึงสารสนเทศ รวมทั้งใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการปฏิบัติ

1.1 ผู้บริหาร อาจารย์ และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถนำ “โครงสร้างการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย” ไปพัฒนาใช้เป็นมาตรฐานการรู้สารสนเทศของของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย ประกอบด้วย 5 มาตรฐาน แต่ละมาตรฐานประกอบด้วยตัวชี้วัดซึ่งรวมทั้งสิ้นมี 17 ตัวชี้วัด และสามารถนำไปพัฒนาเป็นเครื่องมือสำหรับใช้ในการประเมินการรู้สารสนเทศของนักศึกษา ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 สามารถกำหนดชนิดและขอบเขตสารสนเทศที่ต้องการใช้ได้

1) จำแนกประเภทของแหล่งสารสนเทศและสารสนเทศที่น่าเชื่อถือ

2) พิจารณาประโยชน์และค่าใช้จ่าย

3) กำหนดและอธิบายสารสนเทศที่ต้องการ

มาตรฐานที่ 2 สามารถเข้าถึงสารสนเทศที่ต้องการใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

1) ปรับกลยุทธ์การสืบค้นอย่างเหมาะสม

2) เลือกวิธีการค้นอย่างมีหลักการหรือเลือกระบวนการเข้าถึงได้อย่างเหมาะสม

3) สร้างและออกแบบกลยุทธ์การสืบค้นได้

4) รู้วิธีการสืบค้นสารสนเทศออนไลน์หรือใช้วิธีอื่นสืบค้นได้

5) คัดลอก จัดการ บันทึกสารสนเทศได้

มาตรฐานที่ 3 สามารถประเมินสารสนเทศและแหล่งสารสนเทศได้อย่างมีวิจารณญาณ และบูรณาการสารสนเทศที่เลือกสรรแล้วให้เข้ากับพื้นฐานความรู้เดิมของตนได้

1) กำหนดและประยุกต์ใช้เกณฑ์ประเมินสารสนเทศและแหล่งที่มาได้

2) สังเคราะห์ใจความสำคัญของสารสนเทศเพื่อสร้างแนวคิดสารสนเทศใหม่

3) ตัดสินใจได้ว่าคำถามการค้นคว้านั้นต้องปรับเปลี่ยนหรือไม่

4) สรุปใจความสำคัญที่ได้จากมาจากสารสนเทศที่รวบรวมไว้

มาตรฐานที่ 4 สามารถใช้สารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

1) ใช้สารสนเทศเดิม/ใหม่ในการวางแผนและสร้างสารสนเทศใหม่ได้

2) นำสารสนเทศใหม่ไปสื่อสารกับผู้อื่นได้อย่างเหมาะสม

3) นำสารสนเทศใหม่ไปจัดทำเป็นรูปแบบใหม่เพื่อการเผยแพร่

มาตรฐานที่ 5 สามารถเข้าใจเศรษฐกิจกฎหมายและสังคมที่เกี่ยวเนื่องกับการใช้และการเข้าถึงสารสนเทศ รวมทั้งใช้สารสนเทศอย่างมีจริยธรรมและถูกต้องตามกฎหมาย

1) ใช้แหล่งต่างๆในการสื่อสารผลงานได้

2) เข้าใจและปฏิบัติตามกฎ ระเบียบและจรรยาบรรณในการเข้าถึงและใช้แหล่งสารสนเทศ

1.2 ควรจัดการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อเสริมความรู้และทักษะ เกี่ยวกับการส่งเสริมการรู้สารสนเทศ แก่อาจารย์ผู้สอนและนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และมีสมรรถนะในการใช้ทักษะการรู้สารสนเทศที่ถูกต้อง เพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1.3 ควรจัดทำสื่อเสริมหรือเว็บไซต์เกี่ยวกับการสอนการรู้สารสนเทศโดยให้สอดรับกับโครงสร้างการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย

1.4 ควรนำรูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เรียกว่า “TAEPE Model” ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ไปบูรณาการในการจัดการเรียนการสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏ เพื่อได้มีทักษะการรู้สารสนเทศที่ถูกต้อง รวมทั้งยังสามารถบูรณาการทักษะจากรูปแบบของ TAEPE ในรายวิชาอื่น ๆ ได้อีกด้วย

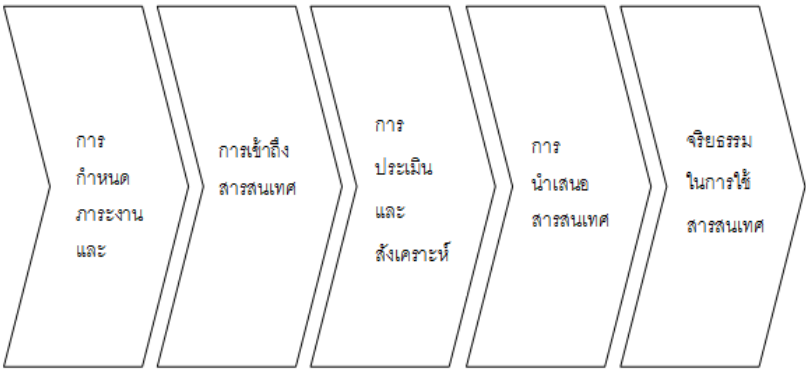

ภาพที่ 1 รูปแบบการสอนการรู้สารสนเทศด้านภูมิปัญญาท้องถิ่น (TAEPE Model)

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งเป็นการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปทดลองปฏิบัติจริง โดยเลือกมหาวิทยาลัยราชภัฏที่จะไปทดลองและสร้างบรรยากาศในมหาวิทยาลัยราชภัฏ และวัดทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาจากโครงสร้างมาตรฐานการรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทย จากนั้นนักศึกษา ผู้บริหาร ครูผู้สอน ครูผู้ดูแลห้องสมุด และผู้วิจัยร่วมกันหาวิธีปรับปรุงและส่งเสริมการรู้สารสนเทศ

2.2 ควรทำวิจัยเจาะลึก โดยพิจารณาจากนักศึกษาที่มีการรู้สารสนเทศในระดับสูงและนักศึกษาที่มีการรู้สารสนเทศในระดับต่ำ เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างและวิเคราะห์หาเหตุผลเพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

2.3 ควรทำวิจัยศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ เนื่องผลหากมีรูปแบบการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการรู้สารสนเทศของห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏ จะเป็นทิศทาง/แนวทางในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศของนักศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม และชัดเจนยิ่งขึ้น

2.4 ควรทำวิจัยศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างความร่วมมือระหว่างครอบครัวกับชุมชนในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้กับนักศึกษา เพื่อให้ได้ทราบว่ารูปแบบการสร้างความร่วมมือระหว่างครอบครัวกับชุมชนแบบใดที่เหมาะในการส่งเสริมการรู้สารสนเทศให้กับนักศึกษา

เอกสารอ้างอิง

ชุติมา สัจจานันท์. (2544). การรู้สารสนเทศเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาคนไทยและสังคมไทย. *วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช, 14* (3), 50–63

ดวงกมล อุ่นจิตติ. (2546). การประเมินการรู้สารสนเทศของนิสิตปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยบูรพา. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์, 12*(15), 85–102.

ธัญญาปกรณ์ นิมิตประจักษ์. (2547). *ความรู้ความสามารถด้านการรู้สารสนเทศและคอมพิวเตอร์ขั้นพื้นฐานสำหรับการศึกษาระดับปริญญาตรี ความคิดเห็นของนักศึกษามหาวิทยาลัยขอนแก่น* (รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบรรณารักษศาสตร์และสารสนเทศศาสตร์). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542. (2547). ค้นเมื่อ 24 กันยายน 2552, จาก http://www.sobkroo.com/csob_7.htm

มุจรินทร์ ผลกล้า. (2549). *การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรีชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.

สมาน ลอยฟ้า. (2545). การสอนการใช้ห้องสมุด: พัฒนาการและแนวโน้ม. *วารสารห้องสมุด, 46*(2), 20–30.

สัจจารีย์ ศิริชัย. (2552). *การพัฒนาทักษะการรู้สารสนเทศของนักศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ* (ปริญญานิพนธ์ ปริญญาดุษฎีบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

สุดาวดี ศรีสุตตา. (2549). *การรู้สารสนเทศของนักศึกษาคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น* (ปริญญานิพนธ์มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ขอนแก่น.

สุพิศ บายคายคม. (2550). *การรู้สารสนเทศของนิสิตระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตศรีราชา* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.

อังคณา แวซอเหาะ และสุธาทิพย์ เกียรติวานิช. (2553). *การรู้สารสนเทศของนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร.

อาชัญญา รัตนอุบล และคณะ. (2550). *การพัฒนารูปแบบการรู้สารสนเทศสำหรับสังคมไทย (รายงานผลการวิจัย)*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

Association of College and Research Librarian. (2001). *Information literacy competency standards of higher education.* Retrieved November 3, 2005, from http://www.ala/acrl/ilstandarddlo.html

Australian Library and Information Association. (2003). *A library advocate's guide to building information literate communities*. Retrieved December 15, 2005, from http://www.alia.org.au/ policies/information.literacy.html

Central Queensland University. (2001). *CAUL Information Literacy Assessment Research Project*. Retrieved February 6, 2006, from http://www.caul.edu.au/ content/upload/files/meetings/ caul20012info-lit...

Donnelly, E. A. (1998). *A preschool readiness prototype model: From a comparative analysis of exemplary preschool readiness programs*. USA: The University of Memphis.

Eisenberg, M. B., Lowe, C. A., and Spitzer, K. L. (2004). *Information literacy: Essential skills for the information age*. (2nd ed). CT: Libraries Unlimited.

Kurbanoglu, S. S. (2003). Self-efficacy a concept closely linked to information literacy and lifelong learning. *Journal and Documentation, 59*(6), 635-646.

Lau, J. (2004). *International guideline on information literacy*. Retrieved February 6, 2006, from http://bivir.uacj.mx/dhi/DoctosNocioInter/Docs/Guidelines.pdf

Nimon, M. (2002). Developing lifelong learners: Controversy and the educative role of the academic librarian. *Australian Academic & Research Libraries, 33*(1), 14-24.

Plotnick, E. (1999). Information Literacy. *ERIC Digest*. (February), 1-4.

The Florida International University. (2002). *Information literacy at FIU*. Retrieved January 20, 2006, from http://www.fiu.edu/library/ili/index.html# anchor4298548

The University of Rhode Island. (2000). *School Library Media Certification Program*. Retrieved December 15, 2005, from https://www.uri.edu/programs/program/school-library-media-certification-program/

Yamane, T. (1967). *Statistics, an introductory analysis*. 2nd ed. New York: Harper and Row.